

Budgetunderlag 2017-2019 för Bildnings- och omsorgsnämnden

Innehållsförteckning:

1 BUDGETUNDERLAG 2017-2019	3
1.1 Budgetunderlagets funktion	3
1.2 Vision	3
1.3 Mål och nyckeltal	3
2 MÅL OCH NYCKELTAL	3
2.1 Kommunfullmäktiges mål för Bildnings- och omsorgsnämnden	3
Arbetsdeltagande	3
Trygga och goda uppväxtvillkor	3
Åldrande med livskvalitet	4
Hållbar livsmiljö	4
2.2 Nyckeltal	4
2.3 Kommunfullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning	5
2.4 Övriga uppdrag	5
3 MÅL- OCH BUDGETFÖRUTSÄTTNINGAR	6
3.1 Förslag till förändringar, expansion, kvalitetshöjande åtgärder	6
3.2 Omvärldsbevakning	9
4 EKONOMI	10
4.1 Preliminärt tilldelad budgetram	10
4.2 Förändringskrav	10
4.3 Investeringar	11
4.4 Lokaler	11

1 Budgetunderlag 2017-2019

1.1 Budgetunderlagets funktion

Enligt kommunens styrmodell är det mål- och budgetförutsättningar som är det första underlaget som tas fram i den årliga planerings- och budgetprocessen. Mål- och budgetförutsättningarna tas fram kommungemensamt och behandlas i kommunstyrelsen i januari. Därefter ska respektive nämnd upprätta förslag till budgetunderlag som beskriver hur nämnden avser att ta sig an de nya övergripande målen genom att arbeta fram förslag på mål som kommunfullmäktige kan anta i junibeslutet samt förslag på aktuella nyckeltal med relevanta intervall. Dessutom ska nämnden beskriva konsekvenser av den preliminärt tilldelade budgetramen. I april förs en dialog mellan nämnderna och kommunstyrelsen, och budgetunderlaget fastställs i respektive nämnd i slutet av april. Därefter följer politisk beredning som leder till förslag till budget.

1.2 Vision

Kommunen där vi bor bra och lever länge!

Visionen talar om var kommunen vill befinna sig 2025. Visionen är grunden för styrningen av kommunen och har en bred politisk förankring. Den läggs fast av kommunfullmäktige och kan omprövas vid ny mandatperiod.

1.3 Mål och nyckeltal

Med utgångspunkt i visionen ska övergripande mål formuleras. Enligt styrmodellen gäller de övergripande målen i tre år, 2016 – 2018:

- Ökat arbetsdeltagande
- Trygga och goda uppväxtvillkor
- Åldrande med livskvalitet
- Hållbar livsmiljö

Utifrån de övergripande målen fastställer kommunfullmäktige nämndspecifika mål och nyckeltal.

2 Mål och nyckeltal

2.1 Kommunfullmäktiges mål för Bildnings- och omsorgsnämnden

Förvaltningens förslag/exempel målformuleringar.

Arbetsdeltagande

Skapa möjligheter till sysselsättning för personer som står långt från arbetsmarknaden

Vissa grupper har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden exempelvis personer med funktionsnedsättning

Trygga och goda uppväxtvillkor

Alla elever ska vara behöriga till gymnasieskolan

Alla elever ska få stöd och stimulans för att utvecklas så långt som möjligt

Alla barn skall ha tillgång till en förskola där verksamheten är lärorik.

Förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar. Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda en trygg omsorg.

Åldrande med livskvalitet

Äldre skall kunna åldras med bibehållet oberoende

Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg

Hållbar livsmiljö

Verksamheterna ska skapa en tillgänglig miljö utifrån var och ens egna möjligheter
Offentliga miljöer skall vara tillgängliga för alla. Alla ska kunna delta på lika villkor.

Hållbara måltider

Maten står för en stor del av miljöpåverkan som utsläpp av växthusgaser, övergödning, utfiskning och användning av växtskyddsmedel. Men maten kan också

ha en positiv effekt på exempelvis odlingslandskapet och den biologiska mångfalden. Det handlar om att ta ansvar från jord till bord. Det handlar om att minska matsvinn och att även tänka på vilka material runt omkring maten som används (servering, packning, etc.)

2.2 Nyckeltal

Nämndernas nyckeltal 2016-2017

Tabell 1. Förslag på möjliga nyckeltal

Nämnd	Nyckeltal	Aktuellt värde	Datum för värde	Grön	Gul	Röd
BON	Barnbokslån i kommunala bibliotek, antal/barn 0-14 år	22,7	2014	>17	14-17	<14
BON	Meritvärde i år 9, lägeskommun, genomsnitt 17 ämnen	226,3	2015	>218	211-217	<212
BON	Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 4 år, hemkommun, andel (%)	84,6 %	2015	>81 %	78-80	<77 %
BON	Invånare 16-64 år som är arbetslösa el. i konjunkturberoende program, andel	4,8	2014	< 5,1	5,2-6,0	>6,0
BON	Utförd och dokumenterad smärtskattning med validerat instrument sista levnadsveckan	70,4	2015	> 90 %	76-89	< 75 %
BON	Elever som deltar i musik- eller kulturskola som andel av invånare 7-15 år, (%)	13	2014	>25		
BON	Anställda i förskolan, andel (%) årsarbetare med förskollärarexamen	46	2014	>75	43-75	<43
BON	Andel ekologiska livsmedel	35	2015	>40	25-40	<24
BON	Brukare med mer än 120 timmar/månad hemtjänst	3	2013 (mars)			

2.3 Kommunfullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning

Enligt kommunallagen ska mål anges för verksamheten som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Målen ska följas upp i samband med delårsrapporterna i april och augusti samt i årsredovisning.

Mål

Sjukfrånvaron ska minska utifrån 2016 års nivå.

Mål

All verksamhet skall så långt som möjligt bedrivas inom kommunen.

Hemmaplanslösningar skall eftersträvas. Alla kommuninvånare skall i möjligaste mån erbjudas verksamhet i hemkommunen. Bollebygds kommun skall vara en kommun för alla. En stor svårighet är att det är en avsaknad av boende för två av våra verksamheter, funktionsnedsättning samt ensamkommande barn. Det innebär att kommunen har ett exkluderande och icke tillgängligt arbete. Det innebär mycket stora kostnader för kommunen att nödgas köpa platser av privata aktörer. Exempelvis har Bollebygds kommun tagit emot ca 60 ensamkommande barn, 10 av dem bor i kommunen i HVB hem eller familjehem. Bollebygd köper ca 50 platser på annan ort. När det gäller funktionsnedsättning tvingas kommunen att i dagsläget köpa två boendeplatser till en kostnad av ca 4 miljoner kronor per år. En hemmaplanslösning för de kommuninvånarna skulle uppskattningsvis åtminstone kunna halveras.

2.4 Övriga uppdrag

Fallolyckor är den i särklass vanligaste olyckstypen bland äldre. Av alla personer som behöver läggas in på sjukhus till följd av olyckshändelser har 70 procent skadats i fallolyckor. Risken att ramla ökar för äldre personer, särskilt under händelser som inträffar under vardagliga aktiviteter, t ex promenader. Hög ålder innebär ofta en försämring av balans och syn, vilket ökar risk för fall. Kroniska sjukdomar är vanligt bland äldre och sjukdomen i sig eller läkemedelsanvändning kan ge ökad fallrisk. Bildnings- och omsorgsnämnden vill att förvaltningen gör en

djupare analys av fall och orsaker till fall. Det bör vara ett led i ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete. Exempelvis när sker fallen? Påverkar nattfastans längd? Finns det särskilt riskfyllda platser? Är det enstaka individer? Vilka samband finns vilka slutsatser kan göras.

3 Mål- och budgetförutsättningar

3.1 Förslag till förändringar, expansion, kvalitetshöjande åtgärder

Nedan redovisas i tabellform hur befolkningsutvecklingen inom olika brukargrupper påverkar bildnings- och omsorgsnämndens budgetram 2016. Minustecken betyder att budgetmedel tillförs i budgetram.

Tabell 2 Konsekvenser av befolkningsprognos

	Förändr 16-17	Service- grad	Förändring Platser	Förändring Tkr
Förskola	-9,0	90 %	-7,7	0
Förskoleklass	7,0	100 %	7	-339
Fritidshem	52,0	52 %	27	-1 185
Skola	69,0	100 %	69,0	-4 969
Gymnasium	22,0	85 %	18,7	-1522
Äldreboende	62,0			-846
Hemtjänst	62,0			-658
Summa				-9 519

Även om förskolan enligt nuvarande befolkningsprognos indikerar en liten minskning görs ingen justering av förväntad volym, anledningen är osäkerhet till servicegraden och effekter av nyinflyttning.

Expansion

I stort sett samtliga verksamheter märker av volymökningar, en större efterfrågan. Det är framförallt lokaler och personal som krävs. Det innebär ett behov av en tydlig strategisk planering. I dagsläget lider vi av en historiskt sett avsaknad av strategisk lokalplanering. Det är ett stort och påfrestande arbete att arbeta med akuta lösningar samtidigt som det finns ett behov av att ha en långsiktig planering på uppemot 20 år. I takt med att Bollebygds kommun växer så ökar också efterfrågan inom flera områden där vi historisk inte har haft kommunala insatser av större grad.

I förvaltningen ser vi och känner av volymökningar inom följande verksamheter;

- **Förskola** Kostnad; 0 kr (enligt budgetmodell)

Enligt befolkningsprognosen skall antalet barn i förskolan minska.

Verksamheten känner av en stor inflyttning i kommunen. Förvaltningen känner osäkerhet kring befolkningsprognosen vad gäller förskolan och anser att det måste ha en kontinuerlig uppföljning

➤ **Grundskola, förskoleklass, fritidshem** Kostnad; 6 493 tkr (enligt budgetmodell)

En stor ökning av antalet elever som märks störst i behov av personal, lokaler Men också i ökat behov av modersmål, studiehandledning, måltider, lokalvård, fastighetsskötsel.

Måltid och lokalvård Kostnad; 850 tkr

Fler elever och barn innebär ökade kostnader för maten. Ett större resursutnyttjande av lokaler innebär ökat behov av lokalvård. En tjänst lokalvård, utökning måltid, material och livsmedelskostnader.

Elevhälsa Kostnad; 650 tkr

Ytterligare en kurator till elevhälsan samt utökning av skolsköterska Med anledning av ökat antal elever i grundskola och gymnasieskolan. Men svårigheten ligger inte bara i högre antal elever utan den stigande antal elever som inte mår bra, ökad antal nyanlända elever och ensamkommande barn. Enligt Skollagen ska alla elever ha tillgång till medicinska, psykologiska, specialpedagogiska och psykosociala insatser. Med det höga antal elever per varje profession inom elevhälsan kommer vi ha svårt att tillgodose det kravet. Tillgängligheten kommer att bli hotad.

➤ **Gymnasieskola** Kostnad; 1522 tkr (enligt budgetmodell)

Bollebygds kommun köper största delen av gymnasieskola i andra kommuner. Kostnaderna är då ej möjliga att påverka utan är beroende av andra kommuners budgetering. Med anledning av det ökade antalet mottagna ensamkommande barn så har introduktionsprogrammet (Språkintröduktion) en stor ökning. När läsåret 15/16 började fanns en elev nu finns 17 elever.

➤ **Individ och familjeomsorg** Kostnad; 1000 tkr

Vår omvärld har förändrats och uppdraget den sociala barn- och ungdomsvården står inför är både större och svårare än tidigare. Två handläggare beräknar förvaltningen behövs.

➤ **Funktionsnedsättning** Kostnad; svårbedömt, idag saknas boende vilket innebär att plats får köpas av andra aktörer. En plats kan kosta 1-3 miljoner/år.

Det finns 16 beslut för LSS boende 2016 och ytterligare 5 beslut prognosticeras under 2017.

➤ **Integration** Kostnad; 500 tkr
Kommunen har ett ansvar för integrationen av våra nyanlända kommuninvånare. En tjänsteman med det som sin huvudsakliga arbetsuppgift är en behövlighet.

➤ **Fönsterputs** Kostnad: 50 tkr
Fler kommunala lokaler ger ökade kostnader för fönsterputs.

Förändringar

Regeringen har förslagit utökad undervisningstid inom grundskolan med start läsåret 2016-2017. Sammanlagt kommer kommunerna ersättas med 245 miljoner kronor i år och 490 miljoner kronor permanent från och med nästa år. Kostnad; 490 tkr,

Fler barn med rätt till modersmål och studiehundledningstid i grundskola och förskola. Flerspråkiga barn i förskolan och förskoleklassen ska ha möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. En elev som inte klarar att följa undervisningen på svenska har rätt att få stöd i form av studiehundledning på sitt modersmål om hon eller han riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i ett eller flera ämnen.

Kostnad; 1 000 tkr

Ett utökat behov av boendestöd, 2 boendestödjare. Hjälpa och stödja personer i behov av stöd i deras dagliga liv.

Kostnad; 800 tkr

Ökade lokalkostnader – fler lokaler för fler brukare inom funktionsnedsättning, ensamkommande barn samt fler elever/barn i skola och förskola.

Kostnad; en ökad hyreskostnad.

Förbättring av arbetsmiljö vad gäller arbetsplatser för hemsjukvården, ledning, administration och personalutrymmen på Bollegården. Identifierat i bl.a. medarbetarenkät 2013 och 2015.

Kostnad; en ökad hyreskostnad.

Kostnader för LVU (Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga), Kostnad; 3 900 tkr.

Kvalitetshöjande åtgärder

I ett integrationsarbete på elevnivå är det viktigt med en elevcoach på högstadiet. En del av skolnärvaroprojektet. Jobba med att bygga relationer till eleverna, dagligen motivera och stötta dem. Arbeta förebyggande med att förhindra skolfrånvaro. Att arbeta för elevernas trivsel och trygghet på skolan.

Kostnad; 500 tkr

Kompetensutveckling, specialistutbildningar, spetskompetens. Det finns behov inom samtliga verksamheter såsom ex. specialpedagogik, läs- och skriv, svenska som andraspråk, IKT-kompetens, kunskap om autism, tydliggörande pedagogik neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, jämlik strokevård, fortsättning hemtagningsteam(trygg hemgång), psykisk ohälsa äldre, fortsättning 0-vision demensomvårdnad, utbildning förskrivningsrätt, ökad kunskap avseende område funktionsnedsättning för hemsjukvårdsgruppen.

Kostnad; 200 tkr

KRAV- certifiering av restauranger. Det går att KRAV-certifiera alla former av restauranger, som storhushåll, kaféer, gruppboenden och förskolor Det finns tre nivåer att välja på.

Kostnad; 50 tkr

Ökad kulturverksamhet – kulturskolan. Det är idag en lång kö för de elever som vill delta.

Kostnad; 200 tkr

En föreningsutvecklare med ansvar för föreningsstöd och projektledning av idrottsvisionen

Kostnad; 500 tkr

Yttre miljö Bollegården: sinnenas trädgård, orangeri, växthus lokalnära odling

Kostnad; Ökad hyreskostnad för Bollegården med 5 tkr/månad.

De nya riktlinjerna i förskolan gör att förskolan bör göra fler grupper. Det behövs mer personal samt nya lokaler. Riktlinjerna innebär en betydande ökning av antalet barngrupper vilket innebär kostnader uppemot 10 miljoner kronor och ytterligare en förskola.

Förändring/förbättring/anpassning av lokaler på Bollegården för att möjliggöra träffpunkt för närstående, brukare, kultur.

Kostnad; Ökad lokalhyra.

Samla daglig verksamhet i en förändringsbar lokal. En lokal med möjlighet för olika verksamheter och tillgänglig för många personer.

Kostnad: Troligen en viss effektivisering då någon av dagens lokaler kan avvecklas

3.2 Omvärldsbevakning

Kostnader 2014	Bollebygd	Riket	Västra Götaland	Förortskommuner till storstäder
Kostnad boende enligt LSS kr/brukare	993 600	827 129	813 568	952 730
Kostnad ekonomiskt bistånd, kr/inv	924	1 098	1 037	922
Kostnad förskola, kr/inv 1-5 år	106 895	108 685	103 174	108 225
Kostnad grundskola hemkommun, kr/inv 7-15 år	95 005	98 850	96 566	88 580
Kostnad gymnasieskola hemkommun, kr/inv 16-19 år	79 771	92 840	88 933	80 896
Kostnad äldreomsorg, kr/inv 80+	222 154	223 333	219 901	221 860
Kostnad fritidshem, kr/inv 6-12 år	15 300	17 197	18 785	18 066
Kostnad kulturverksamhet, kr/inv	633	1 144	1 089	974
Kostnad fritidsverksamhet, kr/inv	495	1 540	1 384	1 444
Nettokostnad vuxenutbildning, kr/inv 20-64 år	375	755	837	652
Kostnad hemtjänst äldreomsorg, kr/inv 80+ (2014)	75 437	70 589	71 152	66 454

Kostnad daglig verksamhet enl. LSS, kr/brukare	301 810	185 014	201 869	257 652

När det gäller kostnader i jämförelse (2014¹) med andra kommuner så bedömer nämnden att flertalet verksamheter i stort följer rikets genomsnitt.

Vuxenutbildning, kultur och fritid har betydligt lägre kostnader än rikets genomsnitt. Det behövs ytterligare genomlysning av kostnaderna för äldreomsorg och funktionsnedsättning.

---

¹ 2015 kommer under våren

4 Ekonomi

4.1 Preliminärt tilldelad budgetram

Begreppet budgetram används för de medel som fördelas från kommunfullmäktige till respektive nämnd. Enligt mål- och budgetförutsättningarna är kommunens totala budget 485 200 tkr. Den preliminära budgetramen för bildnings- och omsorgsnämnden är 347 900 tkr.

Tabell 9 Preliminär driftsbudgetram 2017, belopp i tkr

Budgetram	Aktuell budg 16	Ändrat ansvar	Eff	Befolkn förändr	S:a exkl index	Index	S:a inkl index	Pol priori.	S:a exkl faktor	Förändr uppdrag	S:a inkl faktor
			fattade beslut								
Bildnings- och omsorgsnämnden	--332 398		-6 200	-9 238	-347 836	-2 200	-350 036		-350 036	2 100	-347 900

I ramen ovan ingår effekter av befolkningsförändringar, 9,2 mnkr samt en hyresökning avseende Bollebygds skolan på 6,2 mnkr under kolumnen effekt fattade beslut.

4.2 Förändringskrav

Det finns förändringskrav på 2 100 tkr. Det innebär att effektiviseringar skall göras, att enhetskostnad per brukare/barn/elev skall sänkas.

4.3 Investeringar

Reinvesteringar av inventarier såsom sängar, skolmöbler, arbetsmiljöåtgärder, tvättmaskiner, köksinredning, utemiljöer,
Kostnad 1 300 tkr.

Investeringar IT-system omsorgen 2017-2019 -Följande investeringar inom omsorgen ser vi kommer tillkomma under perioden 2017-2019. Procapita som kommer att uppgraderas till Life Care och gäller för hela omsorgen i olika omfattningar och behöver inte upphandlas på nytt då vi köper nya moduler inom ramen av befintligt avtal. Laps Care handläggs bara av äldreomsorgen och samma sak där är att det kommer bli en uppgradering av befintligt system. Vi kommer förmodligen under 2016 vara pilotkunder för samma system. Mobiltelefoner till hemtjänsten för att de ska kunna dokumentera på plats ute hos brukarna Digitala trygghetslarm gäller i dagsläget bara för hemtjänst det vill säga ordinärt boende.
Kostnad; 550 tkr

Digitalisering egenkontrollsystem inom måltid.
Kostnad; 100 tkr.

Städmaskiner
Kostnad; 200 tkr

Inredning till arkivet på Individ och familjeomsorg, dokumentskåp och dokumentmappar
Kostnad: 200 tkr

Stämpelsystem - Inom verksamheter där vi arbetar med timecare och årsarbetstid skulle det vara till stor hjälp och spara oerhört mycket tid om det fanns någon form av stämpelklockesystem för personalen. Idag krävs en stor manuell hantering för att kunna räkna ut sitt dagssaldo eftersom det som finns i systemet släpar med en månad. Dessutom finns en kultur inom vissa enheter av att man byter tider med varandra och kommer och går, inte hur schemat ser ut utan hur personalens behov ser ut. Det är inte alls allt som rapporteras i systemet vilket gör att det blir en ojämn fördelning av hur stor del av sin arbetstid man faktiskt är i tjänst...

Kostnad; 35 000 kr i startavgift och 9 000 kr i årsavgift

Vinterträdgård (Odinslund mellan byggnaderna) samt en utveckling av parken till en inbjudande trädgård och generationspark för alla åldrar. Ytterligare en lokal som kan användas till kommunala utställningar, mindre föreläsningar, café och tidskriftavdelning.

Kostnad; 700 tkr.

4.4 Lokaler

Inom Bildning- och omsorgsförvaltningen finns många olika verksamhetsområden vilka påverkas direkt av en ökad befolkning. Befolkningsprognosen visar att invånarantalet kommer att öka kraftigt de närmaste åren. Då det redan idag finns en akut brist på lokaler inom vissa verksamhetsområden samt att det inom andra idag är lokaler så att det precis räcker till är det viktigt att det finns en planering för att kunna hantera den befolkningsökning som troligen kommer inträffa. Den akuta brist som råder för lokaler för LSS och hem för ensamkommande barn tvingar kommunen att göra mycket dyra placeringar och lösningar i andra kommuner och hos andra aktörer.

Lokaler som redan saknas

- LSS-boende för personer med autism (3-4 boende)
- Boende för ensamkommande barn, HVB (20 boende)
- Bostäder för nyanlända (Bosättningslagen trädde i kraft 1 mars, 2016)
- LSS-boende med baslägenhet till serviceboende kräver ny placering

Lokaler som kommer saknas oavsett befolkningsökning 2017-

- Köket på Örelundskolan är inte anpassat för det antal portioner som beräknas till läsåret 16/17
- Köket på Nya Slättängsgården i Töllsjö och Töllsjöskolans kök behöver bli ett kök för att kunna effektivisera och säkra arbetsmiljön.
- Elevantalet på Örelundskolan ökar redan från läsåret 16/17 och kommer fortsätta öka kommande år. Beroende på hur man med anledning av detta väljer att använda Kastanjen påverkas lokaler för förskola i Olsfors.
- LSS-boende, plan klar 2017 (2x4 boendeplatser)

- Utsluslägenheter för de ensamkommande barn som börjar närma sig 20 år. Då prognosen är svår att göra anger vi behovet om 10 mindre lägenheter, helst insprängda i befintliga bostadsområden. Med mindre lägenheter tänker vi 1 rok.
- Lokal för daglig verksamhet
- Ev förskola med anledning av riktlinjer
- F-6 Bollebygd

Lokaler som kommer saknas vid liten befolkningsökning

- Förskola (inklusive tillagningskök) ska ha minst 6 avdelningar och i samband med det även avveckla mindre enheter.
- Grundskola (inklusive kök, matsal och lektionssalar för PREST-ämnen och skolbibliotek) och gymnasieskola (introduktionsprogrammet), ska vara minst 500 elever
- Psykiatriboende (okänt behov)
- Kontorslokaler, när verksamheterna ökar måste även antalet chefer, handläggare samt stödfunktioner öka.
- LSS-boende (gruppboende och serviceboende)

Lokaler som kommer saknas först vid större befolkningsökning

- Seniorboende, trygghetsbostäder och särskilt boende, dock en åldrande befolkning andelen äldre ökar.

Allt fler personer bor kvar i hemma högre upp i åldrarna än tidigare. Detta är ett resultat av den förbättrade hälsan och funktionsförmågan bland äldre. För att kunna erbjuda äldre personer bra boende krävs det att kommunen har en bra boendeplanering. En sådan boendeplanering handlar om att analysera och bedöma vilka förändringar som behövs i bostadsbeståndet till följd av hur kraven och önskemålen från befolkningen kommer att utvecklas. Ett bra underlag är avgörande för kvaliteten i planeringen. Att följa och analysera hur befolkningen förändras över tid är viktigt.

